

Engleska interpretacija srednjovjekovne historije /Oksfordska istorija srednjovjekovne Evrope. Priredio: Džordž Holms, Banja Luka 1998., str. 398/

Među brojnim pitanjima koja su evidentirana u dugoj historiji historiografije srednjeg vijeka sigurno da problem sintetičke obrade i interpretacije plijeni posebnu pažnju, zahtijeva decidnu i svrsishodnu istraživačku notu i "poseban" dar onoga ko se prihvatio takva teška i nezahvalna zadatka. U bogatoj i slojevitoj prošlosti srednjeg vijeka evidentirane su tješnje veze, slojeviti odnosi, što se, na žalost, rasuđenim i malim brojem historijskih izvora teško može provjeriti i potvrditi, te se skoro sve dosadašnje sinteze srednjovjekovne prošlosti prepoznaju po ideološkoj matrici /npr. ruski udžbenik: *Historija srednjeg veka, I*, ili forsiranjem "nove" historije /francuski udžbenici/ a neki kroz određene hipoteze i pretpostavke.

Nastajući u suprotstavljanju tradicionalnoj historiografiji, koja je jednostrano usmjerena na bilježenje "zbivanja", uglavnom političkog dešavanja u srednjem vijeku, historičar sada nastoji, u pomanjkanju dokumenata, da proširi dijapazon historijskog, te se metodom interpretacije bavi pitanjima razvoja društva, ekonomije, a posebna pozornost okrenuta je pitanju vjerskih odnosa. Poslije oživljavanja velike trgovine u XI vijeku, procvata gradova kao središta neagrarne privrede, tehničkog i ekonomskog razvoja kvalitetno i kvantitetno se mijenja slika srednjovjekovnog društva te se time ustanovljuju i ciklični zahvati unutar tog istog društva.

Knjiga o kojoj je ovdje riječ: *Oksfordska istorija srednjovjekovne Evrope*, koju je priredio Džordž Holms, "posebnom i specifičnom metodologijom" prati dugi hod historije zapadnoevropske srednjovjekovne civilizacije i to od V do XV vijeka, uz poštovanje skoro svih mišljenja o tzv. progresivnoj historiji. Grupa oksfordskih profesora srednjovjekovne historije proširuje domen svojih interesovanja, te pored već standardnog proučavanja djelatnosti ljudi i čovjeka, oni se bave i mnogim novim segmentima historijskog procesa, vrlo uspješno prodirući istraživanjima u one oblasti koje se često nazivaju područnim, ali bez kojih historijski proces nema onu bitnu sigurnost i valjanost. "Srednji vek pruža nam sliku izuzetne snage i kreativnosti, koja se rađa iz podeljenosti moći i bogatstva među bezbrojnim centrima što su se međusobno nametali i širili u različitim i neočekivanim pravcima" tvrdi priređivač knjige Džordž Holms. Osnovna prednost ove knjige je što govori o odnosu Mediterana i Sjeverne Evrope, koji se istražuje i interpretira kroz sve oblike i načine dodira koristeći se modernom metodologijom istraživanja historijskog procesa. U knjizi se posebno prati preobražaj društva, kao i hvale vrijedne intervencije u standardno tumačenje historije. Isto tako zanimljiva je metodologija historijskog istraživanja te proširenje pojma historijski izvor.

Knjiga: *Oksfordska istorija srednjevekovne Evrope*, grupe autora, nudi englesku verziju srednjovjekovne historije, koja nije samo verzija, nego zanimljivo nastojanje da se razriješe mnoge dileme iz historije. Autori koriste opća načela "nove" historije, da se istraživač bavi, pored ostalog, historijom čovjekove aktivnosti i razvojem ljudskog društva u kojem se dešava eksplozija stanovništva, tehnička i tehnološka revolucija, promjene u odnosima među vjerama i religijama, te stvaranje pretpostavki za potpunije tumačenje još uvijek, zamršene historije srednjeg vijeka.

U knjizi su sintetički obrađeni ključni segmenti srednjovjekovne historije i civilizacije, dok su pojedini autori naglasak stavili na periode po osobnom afinitetu. U prvom poglavlju Tomas Braun /Thomas Brown/ obrađuje: *Preobražaj rimskog Mediterana*, u vremenskom intervalu od 400. do 900. godine. Riječ je o važnom vremenskom periodu, burnom po nizu paradoksa sa pokretima naroda što se prati kroz društvene, ekonomske i vjerske promjene. Isti vremenski period, samo drugi teritorij: *Severni svet u mračnom srednjem veku*, istražuje Edvard Džejms /Edvard James/ u kojem je prema raspoloživim historijskim izvorima moguće ustanoviti paralelizam mnogobrojnih kraljevina, društava, vjera, migracionih kretanja. Naglasak je na pokušaju franačkog kralja Karla Velikog da iznova uspostavi zapadnoevropsku imperiju, koju će, vikinška osvajanja ponovo razoriti.

Historičar Dejvid Viton /David Whitton/ bavi se problemom: *Društveno uređenje severne Evrope u srednjem veku*, u vremenskom intervalu od 900. do 1200. godine, posebno izgradnjom feudalnog sistema kao i uticajima na društvo, ekonomiju, kulturu i vjeru. U glavi: *Severna Evropa osvaja Mediteran /900-1200/*, Rozmari Moris /Rosemary Morris/ prati historijski uspon i politički slom Vizantijskog carstva, historiju Arapa, islama i osvajanja. Političke promjene vezuju se po principu ekspanzije naroda sa sjevera prema jugu, prije svega kroz križarske ratove, normanska osvajanja Italije i rekonkvistu u Španiji. Piter Denli /Peter Denley/ u glavi: *Mediteran u doba renesanse /1200-1500/*, bavi se pitanjem pape i njihovih neprijatelja, nastankom italijanskih gradova-država, složenim odnosima i kretanjima naroda i država u mediteranskom bazenu u kasnom srednjem vijeku. Važne činjenice toga razdoblja su bogat razvoj pisane riječi, razvoj misli i duha u doba renesanse.

U posljednjoj glavi: *Civilizacija dvorova i gradova na severu /1200-1500/* autor Malkolm Vejl /Malcolm Vale/ prati razvoj evropske historije srednjeg vijeka u periodu razvijenog razdoblja koje karakterišu unutrašnji sukobi i previranja u društvu što je, prema autoru, posljedica stogodišnjeg rata opadanje stanovništva. U ovom periodu evidentan je, pored ostalog, napredak u tehničkom i tehnološkom pogledu te jačanje svjetovne civilizacije.

Ovim kraćim prikazom knjiga: *Oksfordska istorija srednjevekovne Evrope*, se samo približava čitaocu i poštovaocu srednjovjekovne historije, ali njeni

kvaliteti su sigurno jači i puniji kada se detaljno isčita te se s pravom preporučuje naučnoj i stručnoj javnosti, ali i svakom revnosnom čitaocu koji znanja o srednjovjekovnom razdoblju želi da probudi i proširi i da vidi i englesku verziju srednjovjekovne historije.

Salih Jalimam

Vera Kržišnik-Bukić, *Bosanski identitet između prošlosti i sadašnjosti*, Bosanska knjiga, Sarajevo 1997., str.107.

Ova knjiga je u izvorniku na slovenačkom jeziku objavljena u Ljubljani 1996.godine pod naslovom *Bosanska identiteta med preteklostjo in prihodnostjo*, u izdanju autorice Kržišnik-Bukić i Instituta za narodnostna vprašanja iz Ljubljane. Prijevod sa slovenačkog sačinio je Josip Osti te približio ovu knjigu i bosanskohercegovačkoj javnosti.

Autorica polazi od osnovne tvrdnje da je bosanstvo određeni identitet koji se temelji na prošlosti, stoga je napravila kratak prikaz povijesti Bosne i Hercegovine od srednjeg vijeka do najnovijih dana. U uvodnim napomenama potertala je kompleksnost bavljenja pitanjem identiteta uopće, a svoju knjigu najavila kao rad o prezentaciji problema, odnosno o mogućoj podlozi na koju bi se moglo osloniti daljnje dugoročno interdisciplinarno istraživanje na ovu temu. Također, u uvodnim napomenama se najavljuje da će historiografija u Bosni i Hercegovini, vjerojatno, sljedećih godina i desetljeća biti postavljena na novim temeljima, te da će iznova biti vrednovano svako razdoblje bosanske historije, ali mitologija neće nestati, samo će stare mitove istisnuti i zamjeniti novim, tj. budućnost neće biti naklonjena "očišćenoj" historiografiji.

Nakon kratkog pregleda bosanskog srednjovjekovlja koje je definirano "od naseljavanja Južnih Slavena do pada bosanske države pod Turke", autorica u tom povijesnom razdoblju nalazi čvrste temelje na kojem se srednjovjekovni bosanski identitet snažno oblikovao na četiri bitna stupa, a to su: "na teritorijalno nestabilnom bosanskom području u poriječju rijeke Bosne (1), u jednoetničkoj zajednici južnoslavenskih Bošnjaka (poslije prethodne asimilacije dijelom romaniziranih i dijelom neromaniziranih Ilira (2), u feudalno strukturiranoj i pretežno samostalnoj državi (3), u kojoj, na evropskom geopolitičkom sjecištu Istoka i Zapada, niču temelji viševjerske i višestrukturne društvene zajednice (4)". (str.20)

Ulazak Bosne i Hercegovine u Otomanski imperij je za većinu povjesničara historiografska činjenica o gubitku svih karakteristika posebnog identiteta, a za autoricu ovo je vrijeme gubitka bosanske srednjovjekovne državne samostalnosti i nezavisnosti, ali ne i gubitak svih ostalih karakteristika